

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. I. Lutheranorum error refellitur,,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

sed tot debent multiplicari attritiones, quot sunt peccata specie diversa; cum tamen una contritio semper sufficiat pro omnibus peccatis, quia illa, ut diximus, est ex motivo universali cadente super omnia peccata.

24 Tertia differentia: Contritio habet convertere hominem in Deum ut ultimum finem, non verò attritio; quia contritio cum sit dolor de peccato ut est offensa Dei, facit hominem recedere a peccato, & accedere ad ipsum Deum; impossibile enim est recedere a termino a quo, & non accedere ad terminum ad quem. At verò attritio, cum sit dolor de peccato ex metu gehennæ, vel ob turpitudinem peccati, facit quidem recedere a peccato, sed non facit accedere ad Deum immediate & efficaciter, sed tantum ad vitatitatem penarum, vel ad honestatem virtutis cui opponitur propria turpitudine peccati.

25 Ex hoc oritur quarta differentia, nimirum quod attritio potest procedere ex timore servili, contritio verò sèper imperatur a charitate; cum enim accedere ad Deum ut ultimum finem, sit proprium charitatis, nulli alteri potest competere, nisi ex imperio charitatis.

16 Quinta differentia est, quod attritio potest esse informis, contritio nunquam; quia attritio neque ex natura sua, neque ex divina promissione, affert secum infallibiliter gratiam justificantem; contra verò contritio, cum a charitate imperatur, & ad Deum ut ultimum finem convertat, semper & infallibiliter disponit ad justificationem, & habet annexam amicitiam & perfectam conversionem Dei ad peccatorem, per infusionem gratiæ sanctificantis.

27 Sexto in eo contritio & attritio differunt, quod contritio detestatur peccatum supra omne malum penarum, non verò attritio, quæ est ex motivo gehennæ; nullus enim actus excedit motivum sub quo fertur in objectum, cum a deo habeat totam suam vim & efficaciam. Ergo qui detestatur peccatum solum propter malum penarum, non detestatur plus peccatum, quam malum penarum.

28 Demum contritio est dolor perfectus de peccatis commissis, attritio verò est solum imperfecta quedam de illis displicentia, ut declarat D. Thomas hic art. 2. ad 2. his verbis: *Attritio non dicitur accessum ad perfectam contritionem, unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt, sed non adhuc perfecte sunt comminuta. Sed contrita dicuntur, quando omnes partes trita sunt simul per divisionem ad minima. Et ideo attritio significat in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis, sed non perfectam; contritio autem perfectam.*

29 Ex dictis inferes contra Cajetanum, attritionem nunquam posse fieri contritionem formaliter, quia cum differant essentialiter, & non tantum penes intensiorem, aut durationem, vel aliud accidentale, non potest una fieri altera per accessionem novi gradus, aut quid simile, sed opus esset mutatione essentiali, quæ impossibilis est: nulla enim res potest esse aliud quàm id quod est essentialiter secundum suam speciem vel naturam. Dixi non posse fieri contritionem formaliter, quia in Sacramento penitentiae attritio fit contritio virtualiter seu æquivalenter, nam ut adjuncta tali Sacramento, habet vim contritionis, & obit quodammodo munus illius, eiq; æquivalet, quia disponit hominem ad effectum Sacramenti, seu ad justificationem, sicut ipsa contritio, ut art. seq. ostendimus. Et in hoc sensu intelligi debet com-

Tam. V.

mune illud Theologorum axioma, Sacramentum penitentiae de attrito facit contritum; quia nempe attritio, ut juncta tali Sacramento, contritioni æquivalet. Vel ut alii volunt, hæc propositio non est intelligenda de contrito actualiter, sed tantum de contrito habitualiter; quia nimirum licet qui solum attritus ad Sacramentum penitentiae accedit, non habeat actum formalem contritionis, habet tamen cum gratia sanctificante infusum habitum penitentiae, qui cum sit ex propria ratione principium actus contritionis, licet actum non eliceat, sufficiens tamen est ad denominandum habitualiter contritum. Unde notat Soto in 4. dist. 17. quæst. 2. ar. 5. concl. 2. significantius dicit, homo ex attrito fit contritus, adveniente gratia, quàm attritio fit contritio, quia hic posterior modus loquendi significat mutationem intrinsecam attritionis in contritionem, prior verò solum denotat mutationem extrinsecam ex parte subiecti, quod de attrito in actu, fit contritum habitu.

ARTICULUS II.

An attritio ex metu gehennæ sit actus bonus, & sufficiat ad dignè & fructuosè recipiendum Sacramentum penitentiae?

1 Utherani damnant dolorem ex timore penarum conceptum, asseruntque illum facere homines hypocritas, & magis peccatores. Quidam verò Doctores Catholici, inter quos Estius, Sylvius, & Janſenius præcipui sunt, fatentur quidem attritionem quæ quis dolet de peccato ex solo timore penarum infernalium, esse actum bonum & honestum, sed negant illam esse sufficientem dispositionem ad dignè suscipiendum Sacramentum penitentiae, ejusque effectum consequendum. Eandem sententiam tenent multi Doctores, qui ante Tridentinum scripserunt. Verum post Tridentinum communiter rejicitur à Theologis, qui unanimi fere consensu docent, attritionem ex metu gehennæ, non solum esse actum bonum & honestum, sed etiam ad Dei gratiam in Sacramento penitentiae impetrandam disponere, eique sententiæ aperte videtur favere Concilium sess. 14. cap. 4. ut patebit ex infra dicendis.

§ I.

Lutheranorum error refellitur.

1 Ico primò, attritio ex metu gehennæ, est actus bonus & laudabilis, ac utilis ad salutem. Conclusio est certa de fide, ac definita in Tridentino sess. 6. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ motum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccatis abstinemus peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.* Et sess. 14. cap. 4. definit, dolorem ex gehennæ & penarum metu conceptum, si voluntatem peccandi excludat, cum spe venia, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem verum donum Dei esse, & spiritus sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo penitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat.

Probatum primò conclusio ex Scriptura: Proverb. 1. *Timor Domini principium sapientiae, quod*

quod SS. Patres explicant de timore servili, nam hic est, qui sapientiam inchoat; non filialis, qui illam perficit & consummat. Eccles. 1. *Timor Domini expellit peccatum*, inchoative scilicet & dispositive, quia ad justificationem & expulsionem peccata disponit. Unde Isaia 26. ubi Vulgata habet: *Concepimus & quasi parturimus, & peperimus spiritum: salutes non fecimus in terra*: Septuaginta legunt: *A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis*, id est penitentia salutaris, ut explicat D. Thomas 3. p. quæst. 85. art. 5. in argumento *sed contra*. Huc pertinere potest, quod Augustinus Tract. 8. in Epist. 1. Joan. ait: *Cæpit aliquis credere diem iudicii: Si cæpit credere, cæpit & timere: Timendo corrigit se, vigilat adversus hostes suos, id est peccata sua; incipit reviviscere interius &c.* Et Tract. 9. in Epist. Joan. Opus est (inquit) ut intret timor primo, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas sanitas. Adhibetque ad id confirmandum similitudinem setæ, per quam linum introducitur. Si nullus est timor (subdit) non est quæ intret charitas: sicut videmus per setam introduci linum &c. Rem in Psal. 127. aperte docet hunc timorem servilem, bonum esse & utilem: Ille timor nondum castus (inquit) presentiam Domini, & penas timet; timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, utilis est. Et certè, nisi bonus esset & utilis, Christus ad illum non hortaretur Matth. 10. sic dicens: *Time eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam*. Nec Joannes Baptista Lucæ 3. ex timore penæ homines ad penitentiam excitasset, his verbis: *Genimina viperarum, quis ostendet vobis fugere à ventura ira?* Facite ergo fructus dignos penitentia. Nec etiam tantopere SS. Patres timorem illum commendarent & laudarent, sicut illum extollunt; nam Clemens Alexandrinus illum *fidei coadiutorem* appellat; Ambrosius, *clarum animæ fluctantis*; Gregorius Magnus: *Anchora mentis* (inquit) *pondus timoris*. Tertullianus de cultu foemin. cap. 2. *Timor fundamentum salutis est, præsumptio impedimentum timoris*. Demum Petrus Cellensis lib. de panibus cap. 14. *Quasi quidam custos super innumerabiles gazas, sic timor in ultimo carismatum ponitur, ad conservandas incomparabiles gratias. Gemma pretiosissima pietas, sed facile ab impietate subripitur, nisi timore custodiatur.... Habeamus bonas & pulchras gratiarum puellas, sed sub custodia diligentissimi pedagogi, scilicet timoris.*

33. Potest etiam conclusio hac ratione tuaderi. Timor est quædam fuga mali; fuga verò mali rationem suam sumit ex bono cui opponitur istud malum, cum malum odio habet & fugi non possit, nisi quia adversatur bono: Sed bonum cui adversatur gehenna tanquam malum, nempe celestis gloria & beatitudo, licito, bono, rectoque desiderio appeti potest: licitum ergo, bonum, & rectum est, gehennam, tanquam oppositum ei malum, timendo fugere, subindeque attritio ex metu gehennæ est actus bonus & laudabilis.

34. Confirmatur: In attritione ex metu gehennæ tria solum reperiuntur, nempe intentio finis, videlicet voluntas fugiendi penam: medium, scilicet deestituti peccatum; & ordinatio talis medii ad illum finem: Sed quodlibet ex illis tribus est bonum & honestum: Ergo & attritio ex metu

A gehennæ bona & honesta est. Major patet. Minor verò quoad singulas partes suadet. In primis quod voluntas fugiendi penam bonam, manifestum est, utpote cum illa pena quam in la, & ex se odio digna. Quod etiam deestituti peccati sit bona, per se constat. Denique quod ejus ordinatio ad vitandam penam, bona sit, eo patet; quod nullum est medium aptius evitatur rei ad vitandum penam, quam vitare culpam; & licet culpa sit malum altioris ordinis quam pena, dummodo tamen deestituti peccati ordineur ad fugam penæ præcisè tanquam ad finem proximum, ita ut non excludat peccata ulteriores ejus relationem ad Deum, non est illa talis ordinatio, sed bona; Deus enim in interdum ordinat bonum excellentioris ordinis ad bonum inferioris ordinis, quando utrumque in gloriam suam cedit, ut patet in Incarnatione & passione Christi, quam ordinavit ad nostram salutem, tanquam ad finem proximum; juxta illud Symboli Nicæni: *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de calis, & incarnatus est.*

§. II.

Solvuntur objectiones Hæreticorum.

C Contra istam conclusionem obijciunt hæretici: Qui ex solo metu gehennæ dolet de peccatis, peccat: Ergo attritio ex metu gehennæ non est actus bonus & laudabilis. Consequenter patet, Antecedens probatur multipliciter. Primo ex Augustino dicente quod si sit delinquantem ex eo solum quod videtur, furi est confusio: Ergo similiter qui dolet de peccato, & delinquantem peccat ex eo solum quod timet gehennam, peccat confusus est.

Secundo, Actus quo quis magis dolet de penam quam de culpa, est malus & vituperabilis, utpote contra rationem naturalem dictantem magis esse dolendum de majori malo, quam de minori. Sed qui ex solo metu gehennæ dolet de peccatis suis, magis dolet de pena, quam de culpa dolet enim de culpa propter poenam, propter quod actum unumquodque tale, & illud magis: Ergo qui ex solo metu gehennæ dolet de peccato, peccat.

Tertio, Actus virtualiter & implicite includens voluntatem moraliter malam, est malus: Sed dolor de peccatis ex metu gehennæ, includit voluntatem moraliter malam; nam implicite & virtualiter includit hunc affectum, peccata non deestituti, si nulla esset eis imposita poena: Ergo talis dolor malus & vituperabilis est.

Quarto, Ordinare majus bonum ad minus bonum, malum ac vituperabile est, cum in eo fiat injuria majori bono, quod ordinatur ad minus: Sed ille qui dolet de peccatis propter dolorem gehennæ metum, ordinat minus bonum, scilicet vitiationem poenæ, ad majus bonum, nempe vitiationem culpæ: Ergo male agit, & peccat.

Quinto, Si timor servilis bonus sit, erit etiam bonus timor mundanus: At hic bonus non est, quippe qui homines malos facit: Ergo nec timor servilis, subindeque nec dolor ex illo proveniens.

Denique, Si attritio ex metu gehennæ esset bona & laudabilis, esset actus virtutis: Sed hoc dici nequit, ut innuit S. Thomas hic art. 2. ad 2. Ergo nec illud.

Resp.